

TURISTINIS MARŠRUTAS VILKAVIŠKIO KRAŠTO ISTORIJOS LIUDININKAI

Pristatomo maršruto pagrindiniai objektai

PILIAKALNIAI

Vilkaviškio krašto istorijos liudininkai,
menantys praeities istoriją,
apipinti įvairiomis legendomis
ir padavimais.

1

ŠAKIŲ PILIAKALNIS

Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje, Jevonio upelio kairiajame krante. Pasakojama, kad ant jo buvusi Perkūno šventykla. Nuo stogastulpio, esančio prie Šv. Jono upės (Jevonio), iki Šakių piliakalnio yra gražus upelio slėnis su stačiais vagos krantais bei vietomis, kur galėjo būti dar dvi pagonių šventyklos.

2

RAGAIŠIŲ PILIAKALNIS

Maždaug 1,5 km į šiaurės vakarus nuo Pajevonio (Kunigiškių) piliakalnio, arba dar kitaip rašytiniuose šaltiniuose minimo Pilies kalno, stūkso Juodkalniu arba Aspertavu vadinamas Ragaišių piliakalnis. Archyvinėje medžiagoje minima, jog ant Juodkalnio buvo akmuo su ženklais, o pagal padavimą, čia nuskendę bažnyčios varpai, kurie skamba iki šiol. Juodkalnis dar buvo vadinamas apsauginiu – Sargybų piliakalniu, kuriame pavojaus laužams suliepsnojus visi gyventojai rinkdavosi į Pilies kalną. Pagal padavimą, senovėje Sargybų piliakalnis buvęs požeminiais tuneliais sujungtas su Žinyčios kalnu (kur dabar stovi Pajevonio bažnyčia), o šis tokiu pat tuneliu sujungtas su Pilies kalnu (Kunigiškių piliakalniu). Prie pat Ragaišių piliakalnio išlikę ir vėlyvesnės istorijos pėdsakų – karių bunkerų griuvėsių.

3

PAJEVONIO (KUNIGIŠKIŲ) PILIAKALNIS

Pajevonys nuo seno garsėja savo gražiomis apylinkėmis. Viena iš tokių lankytinų vietų – Pajevonio (Kunigiškių) piliakalnis su senovės gyvenvietės, įrašytas į respublikinės reikšmės Nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą. Šis piliakalnis dar yra vadinamas Pilies kalnu. Pakeliui į Kunigiškių piliakalnį

tarsi praeities paslapčių sargyboje stovi žilojo Krivio skulptūra (aut. J. Zubavičius). Pajevonio piliakalnis stūkso didžiuliame tarp Skardupio ir Ėglupio

upelių esančiame kranto kyšulyje. J. Basanavičius nurodo, kad XIX a. prie piliakalnio buvo rasta keletas monetų, kaldintų imperatoriaus Kaligulos ir Tiberijaus valdymo laikais. P. Tarasenko mini vėliau čia rastą šiuolaikinę imperatoriaus Klaudijaus 51 metų monetą. 1963–1964 m. Lietuvos Istorijos instituto ir Vilniaus universiteto archeologų grupė, vadovaujama P. Kulikausko, atliko pirmuosius archeologinius piliakalnio kasinėjimus. Buvo tirta piliakalnio aikštelė ir nedidelė dalis gyvenvietės (ji dar kartą tirta 1994 m.). Kasinėjimų metu buvo rasta papuošalų: žalvarinių segių, įvijinių žiedų, smeigtukas, įvija su pakabukais ir kt. Visi radiniai saugomi Lietuvos nacionaliniame muziejuje. Pagal rastas Romos monetas, keramiką ir kitus dirbinius nustatyta, kad Pajevonio piliakalnis su gyvenvietė buvo įrengti ir naudoti jau pirmaisiais mūsų eros amžiais, užėmė labai didelį plotą, buvo gerai įtvirtinti ir vaidino svarbų vaidmenį to meto prekyboje. Prie piliakalnio yra stendas – seniūnijos žemėlapis, piliakalnio istoriją atspindintis stendas bei „Šauklio“ skulptūra.

4

PAJEVONIO STOVYKLAVIETĖ

5

SVIRKALNIO REGYKLA, STOVYKLAVIETĖ

Aukščiausia apylinkėje esanti Svirkalnio kalva, giliame ir vaizdingame slėnyje tekanči Širvinta, bebrų užtventktas ežeras – visa tai tikriausiai suviliuos ne vieną gamtos

mylėtoją. Beje, tai – vienintelė vieta mūsų rajone, kur turistai gali išmėginti savo jėgas ketvirtos kategorijos vandens trasoje.

6 JONO BASANAČIAUS GIMTINĖ

Dr. J. Basanavičiaus gimtuosiuose Ožkalniuose atstatyta Basanavičių sodyba, jos gyvenamajame name įrengta memorialinė ekspozicija. J. Basanavičius – vienas žymiausių nepriklausomos Lietuvos kūrėjų, vadinamas Tautos patriarchu, 1918 m. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras, laikraščio „Aušra“ leidėjas, kultūros istorikas, gydytojas. 1991 m. atidaryta dr. J. Basanavičiaus sodyba-muziejus. 1989 m. pava-

sarį Lietuvos knygnešio draugija atsiliepė į kreipimąsi sodinti Lietuvos Tautinio Atgimimo ažuolyną dr. J. Basanavičiaus tėviškėje. Ažuoliukų sodinimu išreikšta pagarba mūsų protėviams, kurie kaip ažuolai, tvirtai įleidę šaknis į gimtąją žemę, atsilaikę prieš atšiaurius okupantus, privertė grąžinti lietuvišką raštą. Šiuo metu giraitė užima apie 40 ha.

7 GRAJAUSKŲ KAIMO KAPINĖS

Grajauskų kapinaičių legenda: „Kartą Grajauskuose gyveno toks Žukaitis. Jis turėjo du sūnus ir dukterį. Vaikams išvykus, likę vieni tėvai gyveno ūkiškai ir pasiturinčiai, todėl ir amžino poilsio vietą pasirinko atskirai nuo skurdžiau gyvenančių žmonių – Grajauskų kapinaites. Nuo to laiko sakoma, jog koks neturtėlis ateina arčiau kapinių,

tai jam girdisi įvairūs bauginami garsai, ima vaidentis. Pradėjus gerai temti girdisi apuokų ūbavimas. Kaimo žmonės kalba, jog tai rauda jų sielos, nes labai buvo išdidūs ir negalėjo susitaikyti su vargingiau gyvenančiais žmonėmis. Dar ir dabar žmonės lenkiasi šių kapinaičių, nes bijosi pasirodant vaiduoklių“.

8 VARTŲ REGYKLA

PILIAKALNIŲ PILIAKALNIS

9

Piliakalnių pilialkalnis – tai buvusi V–XII a. gyvenvietė ir pilis su priešpiliu. Piliakalnis yra į pietus nuo Piliakalnių kaimo, kairiajame Aistos krante. Manoma, kad čia buvo kunigaikščio Margirio pilis. Netoli pilialkalnio esantys Margų ir Pelenių kaimai bei kaimiečiai faktai leidžia daryti prielaidą, kad taip ir yra. Jo papėdėje rasta V–XIV a. įtvirtintos gyvenvietės liekanų. 1961 m. Istorijos instituto archeologai ištyrė dalį aikštelės ir gyvenvietės. J. Basanavičius pilialkalnį laikė Pilėnų pilies vieta. Savo nuomonę jis grindė netoli esančiu Pelenių k. pavadinimu. Pasakojama, kad pilialkalnio pylimo išorinis šlaitas buvęs išgrįstas akmenimis, kuriuos nurinkęs Piliakalnių dvarininkas ir pasistatęs tvartą. Taip pat vietiniai žmonės pasakoja, kad keliuose vietose pilialkalnį bandęs kasinėti J. Basanavičius, kuris radęs ornamentuotų šukelių. Radiniai pilialkalnyje:

geležinis peiliukas, yla, žalvarinės plokštelinės segės, žiedai, įvijos, moliniai verpstukai, akmeninis galąstuvus, lipdyta, gruoblėtu paviršiumi ir žiesta keramika. Visi radiniai saugomi Lietuvos nacionaliniame muziejuje. Šiuo metu tai vienas iš patraukliausių Marijampolės apskrityje visuomenės ir turistų lankomų objektų. Piliakalniui apsugoti įrengtas lankymo takas ir poilsia vietė.

10

TOTORIŲ KAPINĖS

Bartninkų seniūnijoje, Vinkšnupių kaime, išlikusios didžiausios Lietuvoje totorių kapinės. Ant vieno paminklo išlikusi palaidojimo data – 1680-ieji. XIX a. dvaro savininkas pastatė kapinėse medinę mečetę. Dabar mečetės nebėra, tačiau likusios kapinės su keliais šimtais antkapių. Ant paminklinių akmenų dar galima įskaityti kai kuriuos įrašus.

VINKŠNUPIŲ DVARAS

11

Pasakojama, kad 1232 m. į Lietuvą buvo perkelta didelė totorių grupė. Jų vadas Temir-Tuhan-bej kaip padėką už pagalbą lietuviams gavo Vinkšnupių dvarą su apylinkėmis. Vedė lietuvę Baranauskaitę ir pasivadino Tuhan-Baranasku (Baranowski). Kiti šaltiniai teigia, kad „kažkuris jo įpėdinis vedė vietos dvarininkaitę, lietuvaitę Baranauskaitę“.

XVIII a. pirmoje pusėje prie dvaro atsirado kaimas. Tačiau tarpukario Lietuvos laikais šios žemės jau priklausė Gavrilkevičiams,

kurie pasistatė (perstatė) neoklasicistinio stiliaus raudonų plytų dvarelį su arkadiniu portiku ir balkonu. Iš dvaro sodybos išlikę tik du pastatai.

12

MAUMEDŽIŲ GIRAITĖ

Prie pat sienos su Lenkija yra 150 metų senumo maumedžių giraitė, įrengta poilsio aikštelė. Tik šioje vietoje auga daugiau kaip 60 maumedžių, savo viršūnes iškelusių į

maždaug 30 metrų aukštį. Tai tikras įvairių paukščių „daugiabutis“. Aistiškių maumedynas kaip lankytinas objektas pažymėtas rajono turistiniuose žemėlapiuose.

- 1 Šakių piliakalnis
- 2 Ragaišių piliakalnis
- 3 Pajevonio (Kunigiškių) piliakalnis
- 4 Pajevonio stovyklavietė
- 5 Svirkalnio regykla, stovyklavietė
- 6 Jono Basanavičiaus gimtinė
- 7 Grajauskų kaimo kapinės
- 8 Vartų regykla
- 9 Piliakalnių piliakalnis
- 10 Totorių kapinės
- 11 Vinkšnupių dvaras
- 12 Maumedžių giraitė
- 13 Poilsiavietė prie Vygrio ežero
- 14 Poilsiavietė prie Beržinio ežero
- 15 Armudiškių regykla
- 16 Nuleistas ežeras
- 17 Dunojaus kalnas
- 18 Pavištyčio kalnas
- 19 Pavištyčio piliakalnis
- 20 Vištyčio piliakalnis
- 21 Dabravolės piliakalnis

13

**POILSIAVIETĖ
PRIE VYGRIO EŽERO**

15

**ARMUDIŠKIŲ
REGYKLA**

14

**POILSIAVIETĖ
PRIE BERŽINIO EŽERO**

16

NULEISTAS EŽERAS

17

DUNOJAUS KALNAS

Dunojaus kalnas stūkso pietvakarių Lietuvoje, pasienyje su Lenkija, Vištyčio regioniniame parke, 285 m virš jūros lygio. Kiek į pietvakarius nuo kalvos yra Pavištyčio kalnas.

18

PAVIŠTYČIO KALNAS

Kalva pietvakarių Lietuvoje, Vištyčio–Gražiškių aukštumoje, prie pat sienos su Lenkija, Vištyčio regioniniame parke. Viena aukščiausių Lietuvoje – 282,4 m. Už kelių kilometrų į šiaurę yra Pavištyčio kaimas.

PAVIŠTYČIO PILIAKALNIS

19

Pavištyčio piliakalnis vienu kilometru nutolęs nuo Pavištyčio kaimo ir 120 m nuo bevardžio šiaurinėje dalyje telkšančio ežero. Vakarinėje ir pietinėje dalyse piliakalnį juosia gilos pelkėtos daubos. Rytinė ir šiaurinė dalys siekia aukštesnius laukus. Pavištyčio piliakalnis – tai didoka ir aukšta kalvoto lauko natūrali kalva. Sakoma, kad piliakalnyje nugrimzdusi bažnyčia ir šv. Velykų rytą girdėti skambinant varpais. Piliakalnis datuojamas I tūkstantmečiu. 1962 m. piliakalnį žvalgė Istorijos institutas. Šiaurės rytų papėdėje, 0,2 ha plote, yra buvusi gyvenvietė, kurioje rasta perdegusių akmenų, molio tinko.

20 VIŠTYČIO PILIAKALNIS

Vištyčio piliakalnis stūkso 2 km į pietus nuo kelio Vištytis–Kalvarija. Piliakalnis yra 20 metrų aukščio, stačiais, 35–40 laipsnių šlaitais. Apie piliakalnio atsiradimą vietiniai gyventojai pasakoja padavimą. Sakoma, jog toje vietoje kažkada buvo didelis dvaras. Jis priklausė žiauriam ponui Kakeraičiui. Šis už mažiausią nusikaltimą baudžiauninkus bausdavo ir net žudydavo. Ponas turėjo tris dukteris. Iš visų gražiausia buvo jauniausioji duktė, vardu Pilė. Visi stebėdavosi, išvydę jos nepaprastą grožį. Ir pamilo gražuolę Pilę vienas jaunas dailus to pono baudžiauninkas Mindaugas. Pilė taip pat neliko abejinga šauniam jaunikaičiui.

Sužinojęs, kad Pilė pamilo baudžiauninką, tėvas labai supyko ir liepė budeliams nuplakti Mindaugą. Tie jį mirtinai užplakė. Ponas įsakė baudžiauninką palaidoti taip, kad nė žymės neliktų. Sužinojusi apie tai, Pilė

verkė, rankas laužė, o naktį išėjo kapo ieškoti. Atradusi nutarė mylimajam amžiną kapą supilti. Dieną užsidariusi savo kambaryje verkėdavo, o naktį su prijuoste žemę nešdavo ir kapą pildavo. Žmonės pradėjo kalbėti, kad Mindaugo kapas stebuklingai auga. Pagaliau Pilė supylė aukštą kalną ir netrukus mirė. Nuo to laiko kalną imta vadinti Pilės kalnu arba Piliakalniu.

DABRAVOLĖS PILIAKALNIS

21

Važiuojant nuo Pajevonių Vištyčio link, maždaug už 7 kilometrų matyti masyvi kalva. Tai Dabravolės piliakalnis. Piliakalnis su senovės gyvenvieta yra pripažintas archeologijos objektu. Jo teritoriją sudaro piliakalnis su vakarinėje papėdėje buvusia senovės gyvenvieta. Pietiniuose pakraščiuose ir šlaituose aptinkama kultūrinio sluoksnio pėdsakų, rasta gruoblėtu paviršiumi lipdytos keramikos. Piliakalnis apardytas arimų, aikštelės pakraščiuose iškasti Antrojo pasaulinio karo apkasai. Jis dirvnuoja, rytinis šlaitas apaugęs praretintais lapuočiais. Šiaurės rytų ir pietryčių šlaituose įrengti laiptai. Piliakalnio papėdėje, tarsi pabrėždama jo didingumą, išsikerojo daugiakamienė liepa. Iš jos kelmo išsišakojo net 34 kamienai.

**VŠĮ VILKAVIŠKIO TURIZMO
IR VERSLO INFORMACIJOS CENTRAS**

J. Basanavičiaus a. 7,
LT-70101, Vilkaviškis
Tel. (8 342) 20525
info@vilkaviskisinfo.lt
www.vilkaviskisinfo.lt

Nuotraukas pateikė:

VšĮ Vilkaviškio turizmo
ir verslo informacijos centras,
Vilkaviškio rajono savivaldybė,
Vištyčio regioninis parkas,
Daiva Ambrasaitė, Vilius Kočiūbaitis,
Gražiškių seniūnė Ramutė Didvalienė.